Horváth Endre (1896-1954)

pénzjegytervező grafikusművész élete

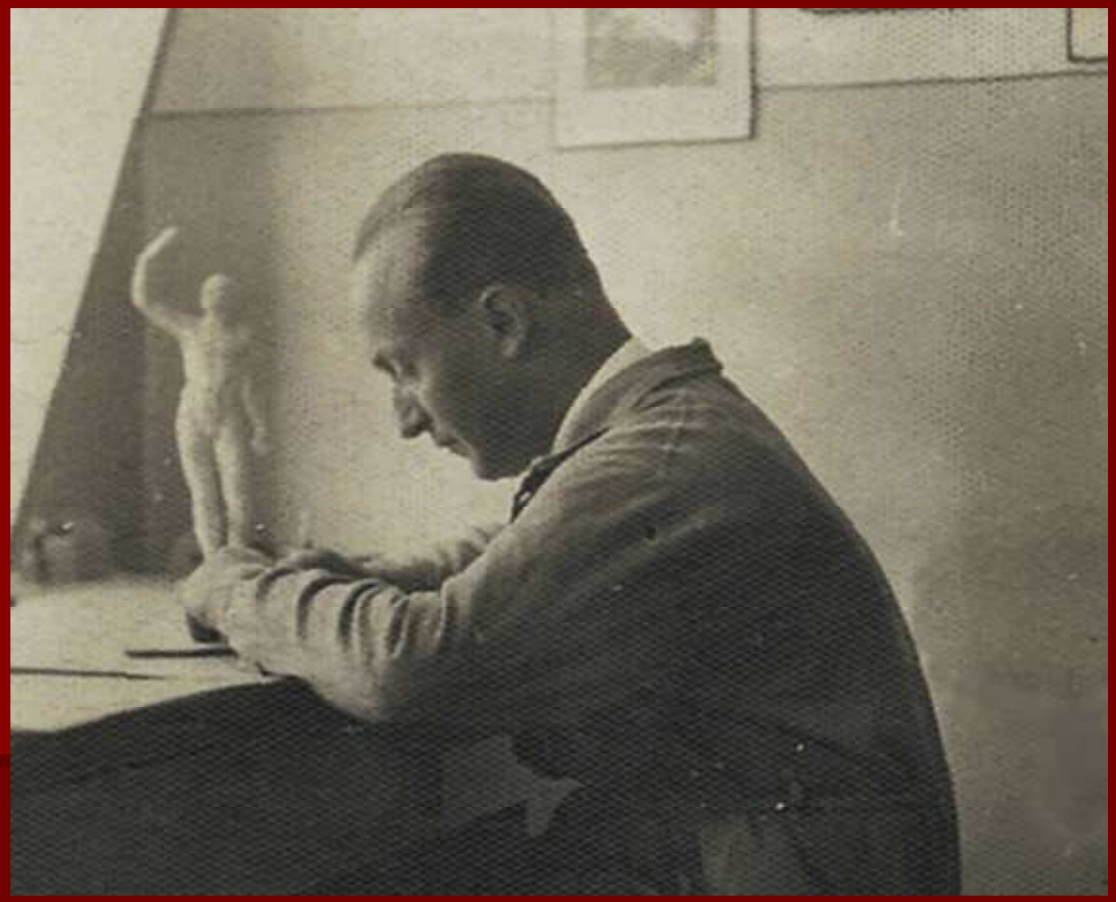

Édesapja a nemesi származású bibithi és legéndi Horváth Géza, édesanyja zsitvagyarmati (Bars megye) Soós Gizella.

A Pozsony megyei Bazinban (ma: Szlovákia, Pezinok) született 1896. március 3-án.

Az édesapa telekkönyvvezetőként, tehát állami hivatalnokként dolgozott. A család mindig követte az édesapát új szolgálati helyére, így Endre az alapiskoláit Újbányán fejezte be. Hozzá legközelebb Léván volt gimnázium, így tanulmányait ott folytatta.

Újbánya

Léva

Tanulmányait Kőbányán folytatta.

A család 1908-ban Balassagyarmatra költözött.

Az Óváros téren laktak.

Az Óváros térről a Főutca felé

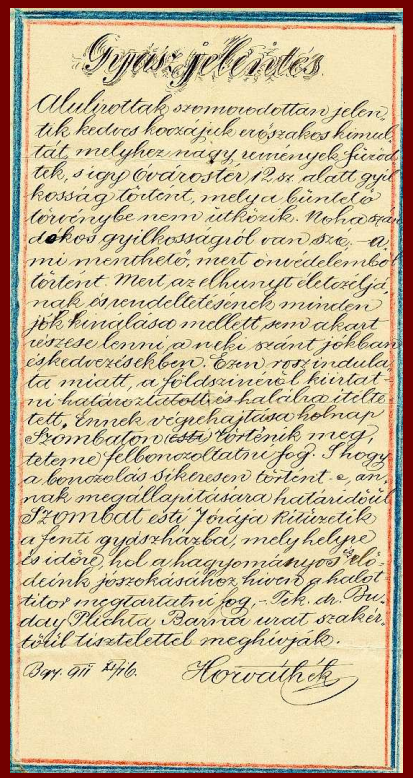

Gyász jelentés

Alulnottak szomorodottan jelentik kedves hozzájuk viszakos hunyt tát, melyhez nagy szenvedés fűzödtek, s igy Óvároster 12 sz. alatt gyilkosság történt, mely a büntető törvénybe nem ütközik. Noha szándékos gyilkosságról van szó, azonban menthető, mert önvédelemből történt. Mert az elhunyt életszeretőjének és rendeltetésének minden jók kinálása mellett szándékát vesse lenni a neki szánt jókban és kedvezésekben. Ezen rossz indulata miatt, a földszínéről kiirtatni határoztatott és halálra ítéltetett. Ennek végrehajtása holnap Szombaton este történik meg, tetemé felboncoltatni fog. S hogy a boncolás sikeresen történt-e annak megállapitására határidőül Szombat esti órája kitüzetik a fenti gyászházba, mely helyre és időre hol a hagyományos elődeink jószokásához hivon a kedélytitor megtartatni fog. Tek. dr. Buzday Plechta Barnai urat szakértőül tisztelettel meghivják.

Bgy. III 2/6. Horváthék

Az Óváros térről a Főutca felé

Tréfás invitálás disznótorba

Horváth Endre itt fejezte be a gimnáziumot 1914-ben.

FOTOLUTERNÉBOL
BALASSAGYARMAT

Érettségi után joghallgatónak iratkozott be.

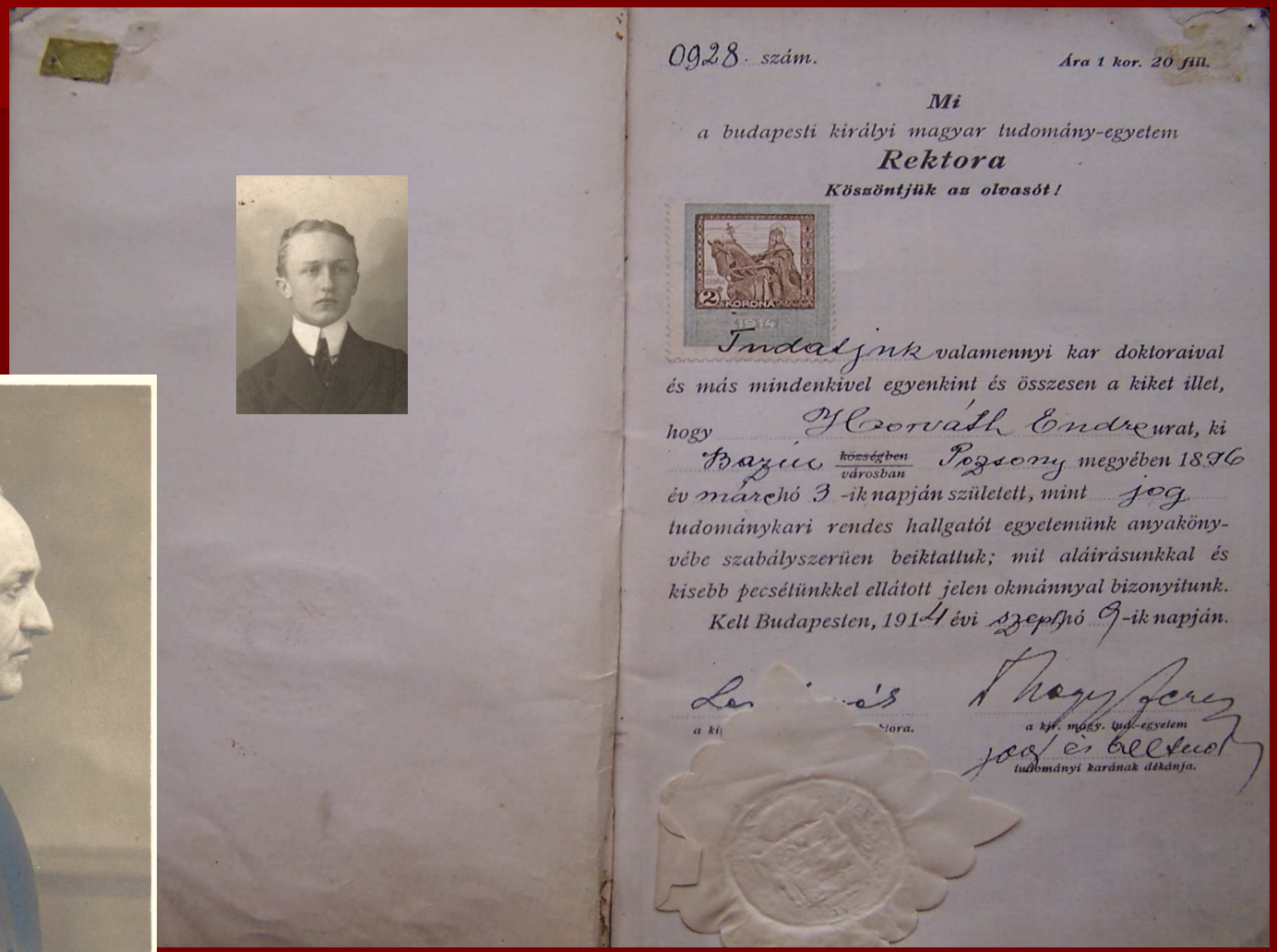

0928. szám. Ára 1 kor. 20 fill.

Mi

a budapesti királyi magyar tudomány-egyetem

Rektora

Köszöntjük az olvasót!

Indaljuk valamennyi kar doktoraival és más mindenkivel egyenkint és összesen a kiket illet, hogy Horváth Endre urat, ki Bazin ~~községben~~ városban Pozsony megyében 1896 év március 3-ik napján született, mint jog tudománykari rendes hallgatót egyetemünk anyakönyvébe szabályszerüen beiktatluk; mit aláirásunkkal és kisebb pecsétünkkel ellátott jelen okmánnyal bizonyitunk.

Kelt Budapesten, 1914 évi szeptember 9-ik napján.

a ki[illegible] [illegible]tora.

a kir. magy. tud.-egyetem jog- és államtudományi karának dékánja.

Tanulmányait megszakította az I. világháború.

1915 májusától 1918 októberéig katonatisztként harcolt, családjának sajátkezűleg festett tábori levelezőlapokat küldött. Gyalogsági hadnagyként szerelt le.

Polgárőrként részt vett az 1919-es honmentő „csehkiverő” harcokban

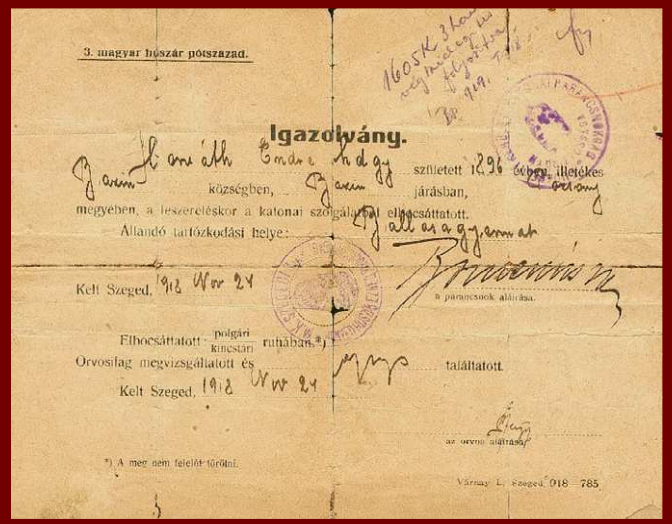

3. magyar honvédszázad.

Igazolvány.

Gyarmati Endre András születtek 1896 évben, illetékes Gyarmat községben, Gyarmat járásban, megyében, a leszerelésekor a katonai szolgálatból elbocsáttatott.

Állandó tartózkodási helye: Gyarmat

Kelt Szeged, 1918 Nov 24

a parancsnok aláírása.

Elbocsáttatott polgári / kincstári ruhában.*)

Orvosilag megvizsgálatott és ép találtatott.

Kelt Szeged, 1918 Nov 24

az orvos aláírása.

*) A mely nem felelőt törölni.

Várnay L. Szeged 018—785

Horváth Endre 1919-től az Iparművészeti Iskola grafika szakán tanult.

AZ ORSZ. M. KIR. IPARMÜVÉSZETI ISKOLA IGAZGATÓJA ÉS TANÁRI KARA JELENTJÜK HOGY

Horváth · Endre ·

~ Grafikus ~ TANITVÁNYUNKNAK ~ jeles ~ SZAKOKLEVELE VALAMINT A SZAKMABELI KÉPESITŐ PÁLYÁZATON TANUSITOTT ~ jeles ~ TERVEZŐ KÉPESSÉGE ÉS MUNKÁJÁNAK ~ jeles ~ KIVITELE ELISMERÉSEÜL SZÁMÁRA A JELEN

KÉPESITŐ OKLEVELET

ADJUK KI.

BUDAPEST, 1924 JÚN. 14.

SZAKTANÁR

IGAZGATÓ

ORSZÁGOS MAGYAR KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA

Budapest, 1924. évi 693. szám

SZAKOKLEVÉL

Horváth Endre aki Brazinkon 1896. évi március hó 3-án született, r. kath. vallású, az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola grafikai szakosztályának az 1919./20. tanév elejétől az 1923/24. tanév végéig, vagyis összesen öt tanféléven, át rendes tanítványa volt, ezen idő alatt az előadásokat szorgalmasan látogatta, az előírt elméleti vizsgálatokat sikerrel letette, választott szakmájában magát buzgón gyakorolta s az intézet szabályainak megfelelő magaviseletet tanusított. Minélfogva nevezett

Horváth Endre-nek

az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola grafikai szakosztályának ötödik évfolyamát

jeles

eredménnyel végzett tanítványát, az ipartörvényben az intézetünk részéről kiadott ezen szakoklevélhez kötött kedvezményekre jogositottnak ezennel elismerjük. Budapesten, 1924 évi június hó 14-én.

szaktanár

igazgató

JEGYZET: Ezen szakoklevél egyenértékű az Orsz. Magyar Kir. Iparművészeti Iskola által az 1910/11. tanév végéig kiadott Végbizonyítvánnyal (93774/911. sz. vallás- és közokt. min. rendelet)

Mestere Helbing Ferenc festő- és grafikusművész és Haranghy Jenő meghívókat, valamint reklám- és plakátgrafikákat is terveztettek vele.

NBV
BUDAPESTI
NEMZETKÖZI · VÁSÁR
1925 · ÁPR. 18 — 27.

BUDAPEST
UNGARN

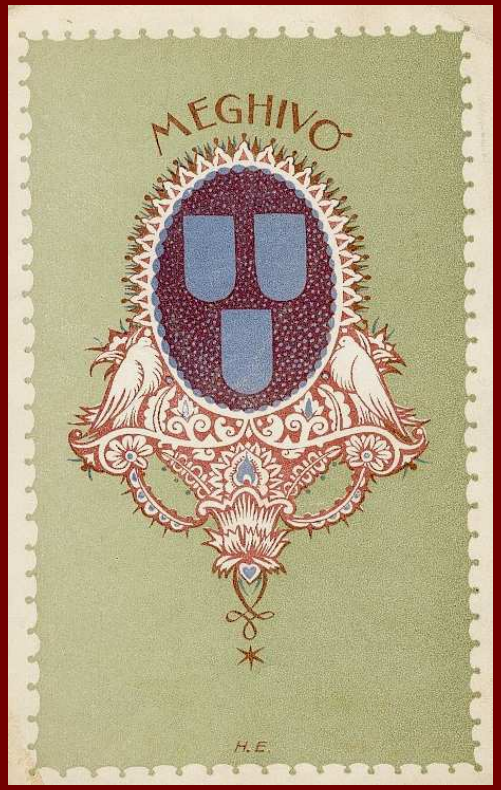
MEGHIVÓ
H.E.

Helbing Ferenc ajánlására alkalmazták 1926. január 1-jétől a Pénzjegynyomdában, ahol részt vett az első pengők rajzolásában.

- Tervezte Helbing Ferenc, rajzolta Horváth Endre és Egri Zoltán

Franke Rupert rézmetsző irányításával elsajátította a rézmetszés mesterfogásait.

- *Ex libris Paul Grossmann*. Rézmetszet, 1927.
  Közös munka Franke Ruperttel

Tevékenységét 1937-ben a Magyar Iparművészek Országos Egyesülete ezüstéremmel ismerte el.

„…túlszárnyalta külföldi szakoktatóit s ma ebben a speciális szakmában egész kivételes fokon egyedülálló művészünk.”

Ismereteit külföldi utazásokon is gyarapította, útjait fotókon örökítette meg.

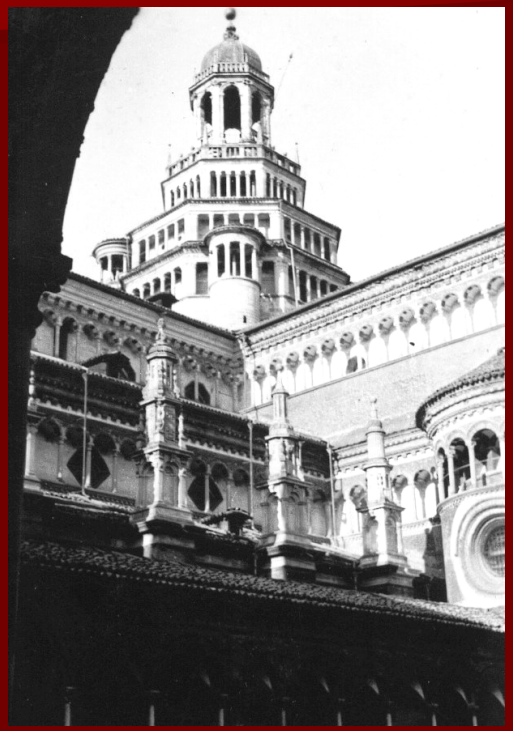

Certora di Pavia, Milano Triennale, Venezia

Magyarországon is rengeteget fényképezett barátjával, Schuchmann Zoltánnal közös néprajzi gyűjtőútjain

A magyar bankjegyekhez készített metszeteihez Dejtárról, Patakról, Rimócról, Hollókőről választotta modelljeit.

- *Két pengő.* 1940. július 15. A modell Rudas Valéria bényi palóc lány, a hátlapon Fábián Lajosné hollókői asszony és Marika lánya látható. Ofszet eljárással készült.

- *Húsz Pengő.* 1941. január 15. Tipo- és réznyomó eljárás. Kék színnyomás. A hátoldalon pataki aratópár.

- *Öt Pengő.* 1939. október 25. Az előlap réznyomó eljárással készült. Barna színnyomás. Portré: Bogárdiné Csonka Julianna

Biztonsági pénzjegynyomtatás

Az 1930-as években a bankjegyhamisítás ellen Magyarországon rotációs réznyomógépeket fejlesztettek ki, amelyek lehetővé tették a finom vonalak élességének és a nagyobb mélységeknek az érzékeltetését. Európa több pénzjegynyomdájában is felhasználták ezeket a magyar berendezéseket, így Belgiumban is, ahová 1936-ban meghívták Horváth Endrét, hogy a brüsszeli Nemzeti Bank szakembereit tanítsa meg a rézmetszés és -nyomtatás technológiájára.

- Horváth Endre pénzjegyterve Belga-Kongó számára

- A Pénzjegynyomda reklám mintalapja

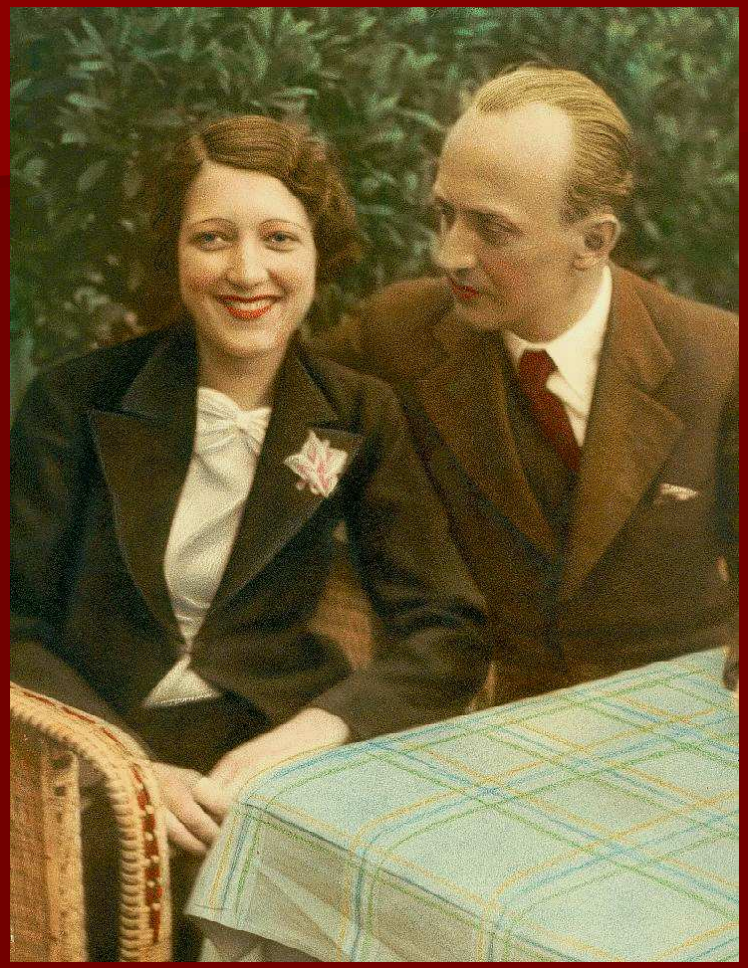

Brüsszelben megismerkedett egy fiatal tisztviselőnővel, Hardy Rajmonde-nal, akivel 1937. február 27-én házasságot kötött.
1937 karácsonyán ifjú feleségével együtt hazatért Magyarországra. A házasság rövidesen felbomlott, közös megegyezéssel elváltak, s az asszony visszatért Belgiumba.

HORVÁTH ENDRE ÉS HARDY RAYMONDE

F. ÉVI FEBRUÁR HÓ 27-ÉN DÉLELŐTT FÉL 12 ÓRAKOR

TARTJÁK ESKÜVŐJÜKET BRUXKILESBEN A FOREST-I

SAINT-MARIE TEMPLOMBAN.

1937 FEBRUÁR HÓ.

Hirdetési bizonyítvány

és

Házassági engedély.

A vőlegény	A menyasszony
Horváth Andor	Hardy Raymonde
elhgyn	nőtl.
Horváth Béla id. / Szőke Ilona id.	Hardy Henri / Hardy Jeanne
Bajna	Ostende
1894 e/3	1913 e/1
r. k.	r. k.
[illegible]	—
[illegible]	[illegible]
Szegl. 13/gyermekgyógyászat	

„Horváth Endre a rézmetszet régi vonalkultuszának egyetlen magyar képviselője. Következetes, tisztult formalátás és díszítő irány jellemzi.” Tóth Ervin (1938)

- *Lányka babával.* Ülő népviseletes kislány babával, növény és virág mintákkal. Rézmetszet. 1940.

- *Újévi üdvözlet.* Rézmetszet. Hollókői fiatalasszony emeli magasba kislányát, mellettük kutya, gyümölcsök. H. Endre monogram, Boldog Új Évet felirattal. 1938.

- *Bőség*, 1934

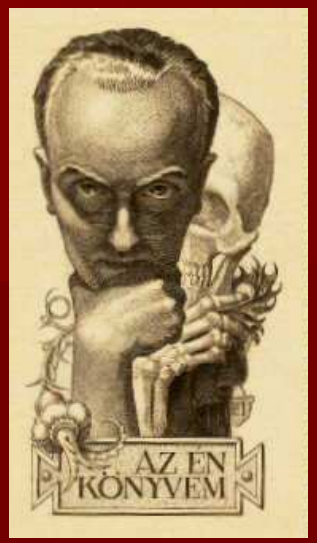

- 1930

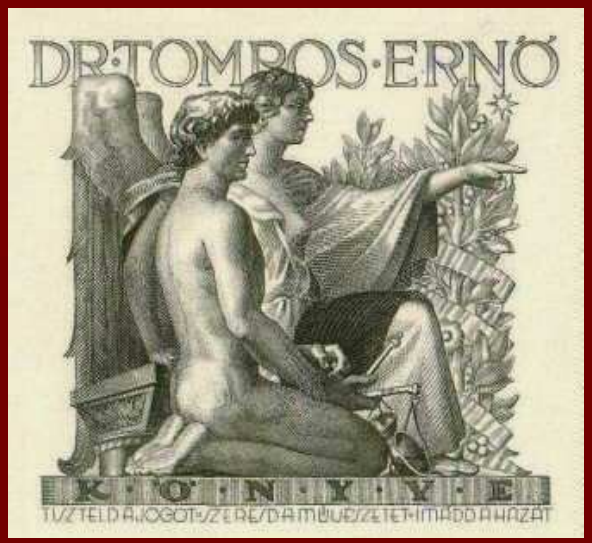

- *Ex libris* dr. Tompos Ernő, 1940

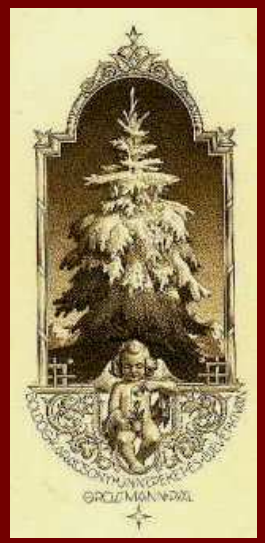

- *Újévi üdvözlet*, 1933

- Dürertől átvett *Harci sisak*

- *Ex libris* Paul Grossmann, 1931

- *Julianus barát szobra a Várban*

Diópác terv

Rézmetszet

- *Magyar Nemzeti Bank*

- *Lánchíd*

- *Erzsébet híd*

- *Mátyás templom* Hunyadi János szobrával

1939-ben az MNB felügyelője lett. 1943 májusában Kassán (ma Szlovákia, Košice) kiállított munkái elismeréséül állami iparművészeti aranyéremmel tüntették ki.

1943-ban a Magyar Iparművészek Országos Egyesülete ügyvezető alelnökévé választják.

„Az a magyar iparművész, ki még fajtáját sem ismeri, kell, hogy hosszasabban tanulmányozza népünk mindennapi életét, ünnepét és verejtékes munkáját, a lelkében rejlő monumentalitását, szokásait és filozófiáját, megőrzött keleti tulajdonságait és népművészetét…
A különböző népi tájakra való gyakori társas kirándulások már ízelítőt tudnának adni a dologból, már fel tudnák kelteni az érdeklődést. Az ország több helyén felállított iparművész telepek, Erdély, Palócország és Dunántúlra gondolok ezúttal csak, persze a legjellegzetesebb népi centrumokban, alkalmasak volnának arra, hogy évenkint váltogatva, legalább a nyári vakációra szánt időben, de mindenesetre hetekre való tartózkodás alatt, kutatás útján hozná meg a kívánt megismerést.”
(Új magyar iparművészet felé)

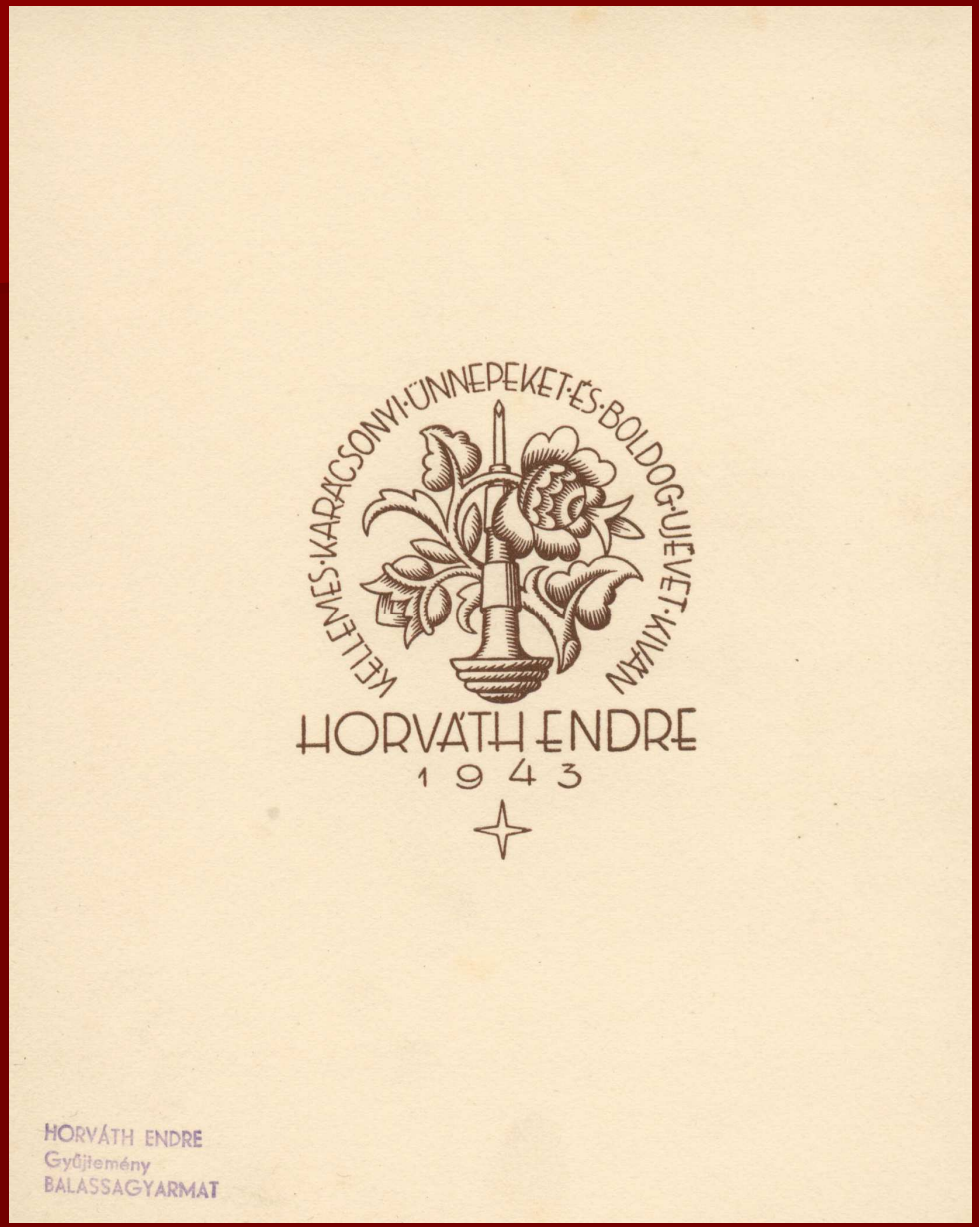

- Újévi üdvözlőlap. Rézmetszet 1943

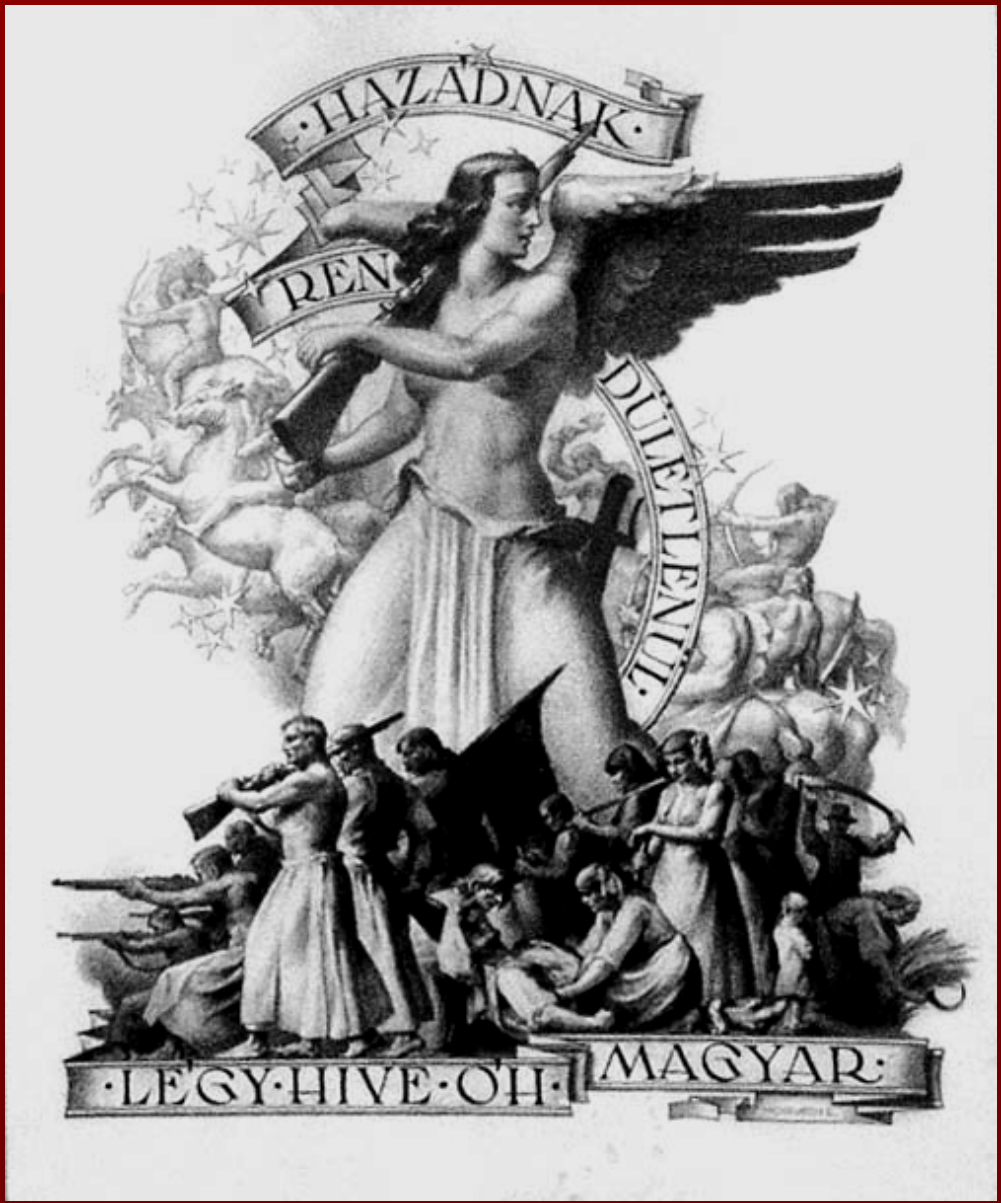

- *„Hazádnak rendületlenül…”*
  Ceruzarajz

- *Három párka.* Rézmetszet

- *Palóc madonna*
  Rézmetszet
  1943

Elképzeléseinek megvalósítását akadályozta az újabb háború kitörése. A II. világháború alatt végig a Pénzjegynyomdában dolgozott, Budapest ostromát is itt élte át.

1945 áprilisától az újraindult Pénzjegynyomda főfelügyelői rangban álló osztályvezetője. A háború után az infláció felgyorsulásával egyre nagyobb címletű bankjegyeket kellett nyomtatni.

A történelem egyik legjelentősebb inflációjának 1946. augusztus elsején lett vége, amikor megjelent a forint.

- *Száz forintos bankjegy.* 1946. június 3. Ofszet eljárás.
  Előlapján Tőkés Jánosné Várszegi Gizella pénzjegynyomdai dolgozó látható.

- *Tíz forintos bankjegy.* 1946. június 3. Ofszet eljárás.
  Előlapján Pfeffer Mihály pénzjegynyomdai gépmester látható.

1947. február 27-én jelent meg az új, értékálló, réznyomatos forint. Horváth Endre az új bankjegysorozatot történelmi személyiségek arcképeivel tervezte meg. A 10 forintost Petőfi Sándor, a 20 forintost Dózsa György parasztvezér…

…az 1951. szeptember 1-jén megjelent 50 forintost II. Rákóczi Ferenc fejedelem, az új százast pedig Kossuth Lajos kormányzó portréjával.

Horváth Endre bankjegyei közül a Magyar Nemzeti Bank huszonhatot hozott forgalomba. Az 1933 és 1946 közötti időszakból negyvenhat egyéb terve ismert, amelyeknek a lemezei a Pénzjegynyomdában találhatóak. A leghíresebb az a tízpengős, melyen a művész az őrhalmi népviseletbe öltözött Sipeki Bözsit örökítette meg.

A Pénzjegynyomdában a bankjegyek tervezésén és metszésén kívül Horváth Endre számos más feladatot is kapott. Ő tervezte az állampapírokat, az útleveleket, a terv- és békekölcsönöket is.

A túlhajszolt művész tüdeje beteg lett, gyógykezelésre tátrai szanatóriumba utazott

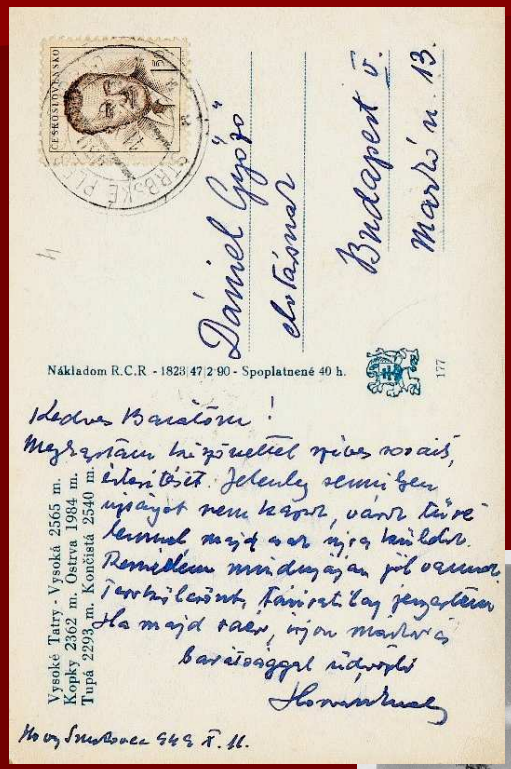

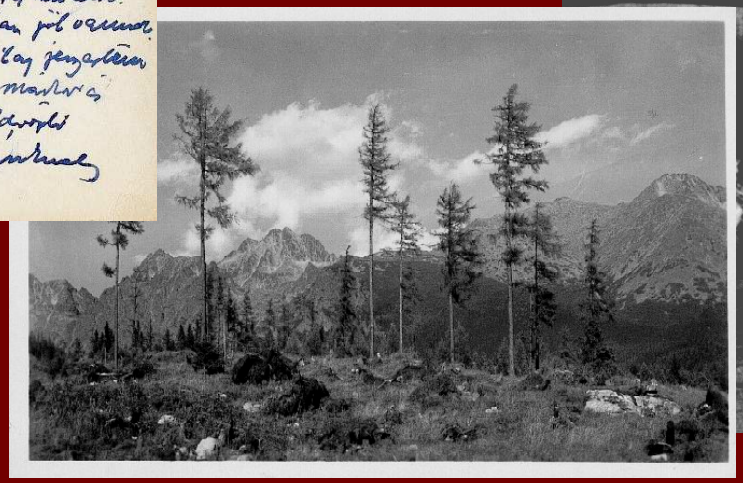

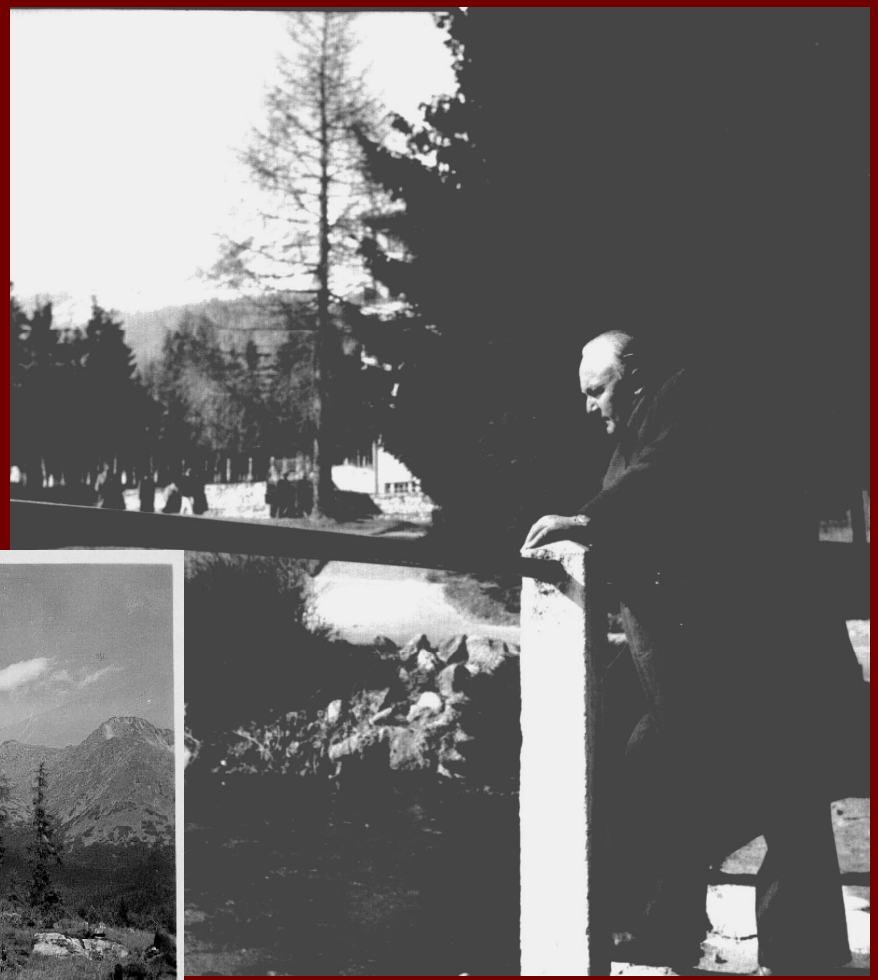

Az alkotótevékenységgel ott sem hagyott fel. Közel két és fél évi betegeskedés után 1950-ben tért vissza a Pénzjegynyomdába művészeti igazgatóként.

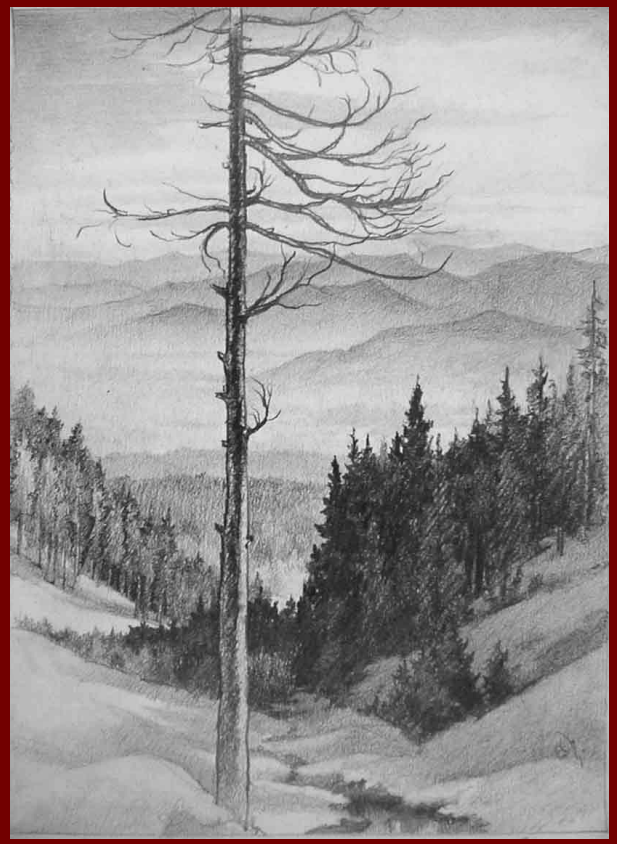

1950–54 között a bélyeg- és békekölcsön tervezés munkaideje jórészét lekötötte. A rézmetszetű bélyegek rendszeres előállítása hazánkban Horváth Endre nevéhez fűződik. Saját kezdeményezésére megtervezi és megmetszi a Petőfi portrés emlékbélyeget, amelyet a bélyegmetszés iskolapéldájának tartottak.

- Bélyegnap, 1953

- Gyümölcs-sor

- Bem József portréja, háttérben csatajelenet. XXIII. Bélyegnap 1950.

1954 nyarán szabadságát Hollókőn töltötte, ahol palóc motívumokat gyűjtött.

- Befejezetlen tanulmánya 1954 nyaráról

A kért pótszabadságot nem kapta meg, visszahívták a nyomdába

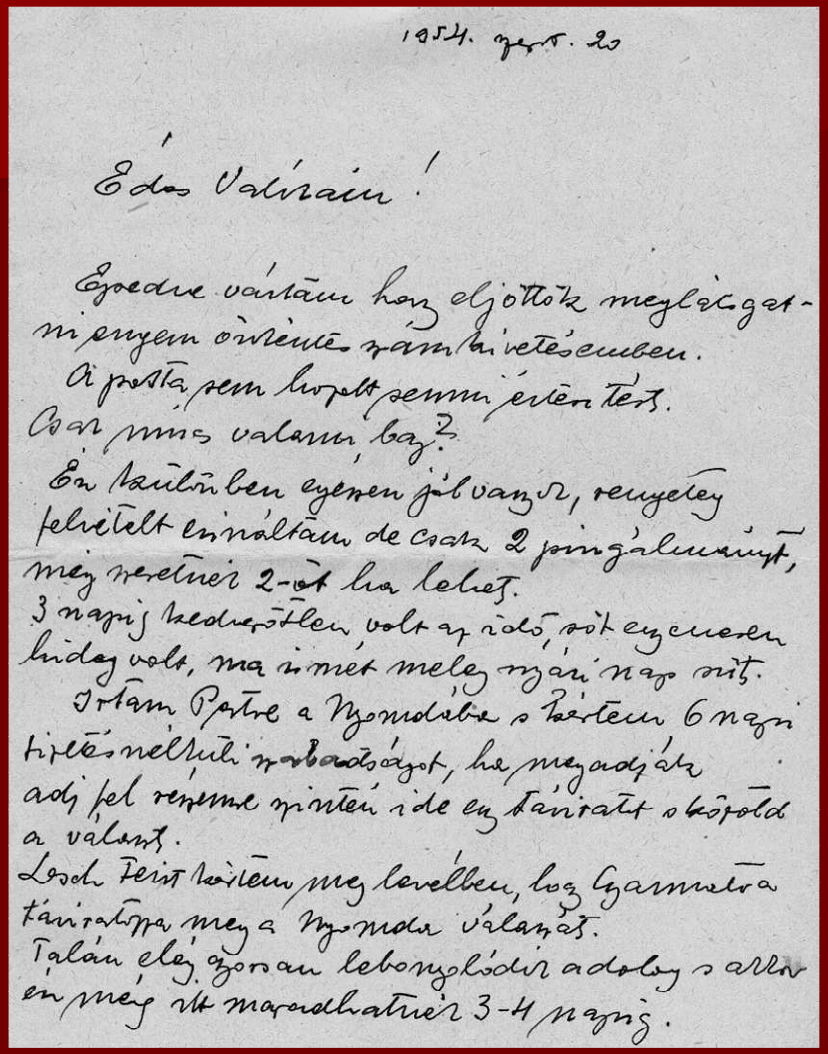

1954. szept. 20

Édes Valóim!

Egyedül vártam hogy eljöttök meglátogatni engem örömömre számítva.
A postás sem hozott semmi értesítést.
Csak nincs valami baj?
Én tanúlmányban egyszerre jól vagyok, rengetegen felvételt ennáltam de csak 2 pingálmányt, meg szeretnék 2-ot ha lehet.
3 napig kedvezőtlen volt az idő, sőt egyszerre hideg volt, ma ismét meleg nyári nap sütt.
Írtam Pattre a Nyomdába s kértem 6 napi tiszteletelőli szabadságot, ha megadják adj fel szíveskedj szintén ide egy táviratot s közöld a választ.
Lesch Ferit kértem meg levélben, hogy Gyarmatra táviratoljon meg a Nyomda válaszát.
Talán elég gyorsan lebonyolódik a dolog s akkor én meg itt maradhatnék 3-4 napig.

A kért pótszabadságot nem kapta meg, visszahívták a nyomdába

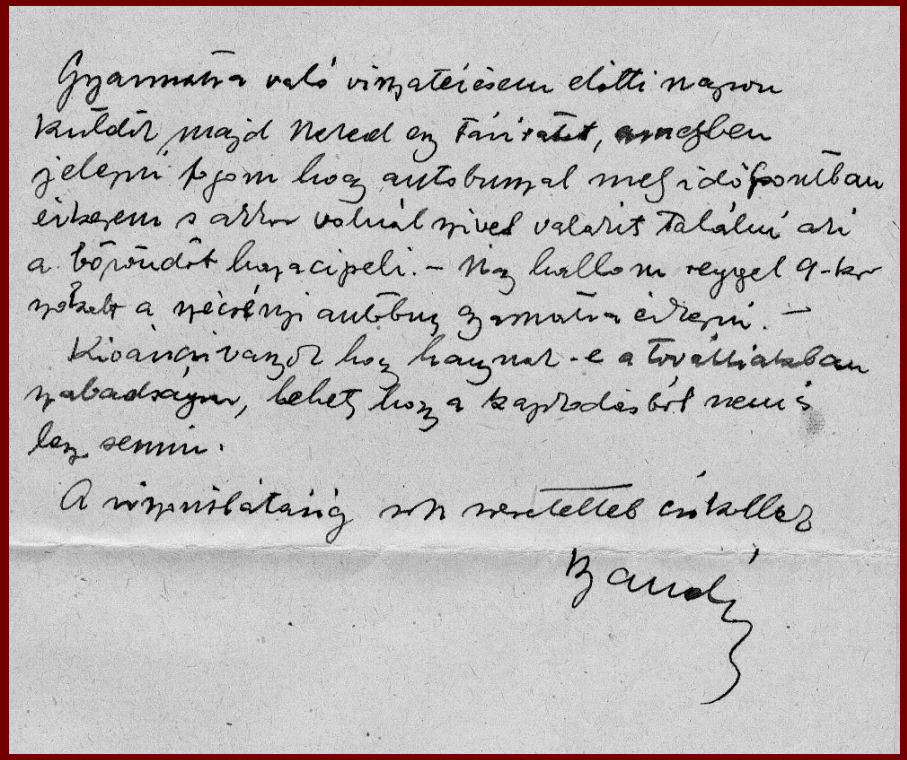

Gyarmatra való visszatérésem előtti napon küldök majd Neked egy táviratot, amelyben jelezni fogom hogy autobusszal meg időben érkezem s akkor valamit szíved vágyát Talán ott a bőröndöt hazacipeli. – Nagy hallom reggel 9-kor szokott a szécsényi autobusz Gyarmatra érkezni. –
Kívánjuk vagyok hogy hagynak-e a Tanácsban szabadságon, lehet hogy a kapitódás bót nem is lesz semmi.
A viszontlátásig sok szeretettel csókollak

Barátod

Hazatérése után gyengélkedett, ezért nővére felutazott Pestre ápolni őt. Horváth Endre október 13-án este is dolgozott az íróasztalánál. Nővére, akit aludni küldött, a másik szobában egy zuhanás hangjára riadt fel álmából. Horváth Endre már halott volt.

A túlfeszített munkatempó felemésztette maradék egészségét, halálát szívroham okozta.

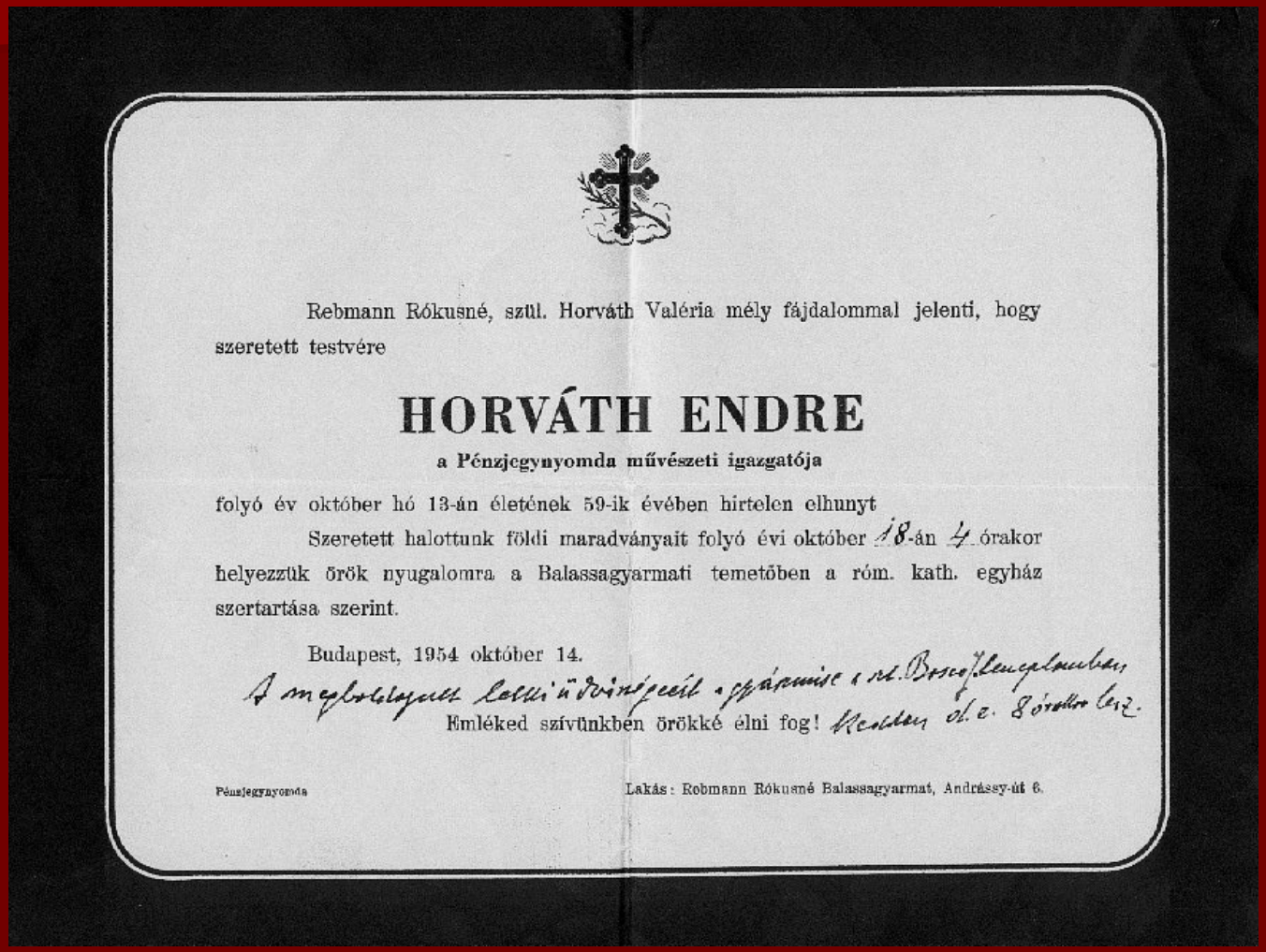

Rebmann Rókusné, szül. Horváth Valéria mély fájdalommal jelenti, hogy szeretett testvére

HORVÁTH ENDRE

a Pénzjegynyomda művészeti igazgatója

folyó év október hó 13-án életének 59-ik évében hirtelen elhunyt

Szeretett halottunk földi maradványait folyó évi október 18-án 4 órakor helyezzük örök nyugalomra a Balassagyarmati temetőben a róm. kath. egyház szertartása szerint.

Budapest, 1954 október 14.

A megboldogult lelki üdvéért a gyászmise a st. Bosco templomban

Emléked szívünkben örökké élni fog! Kedden d. e. 8 órakor lesz.

Pénzjegynyomda

Lakás: Rebmann Rókusné Balassagyarmat, Andrássy-út 6.

A temetésen a volt munkatársakon kívül gyarmatiak sokasága búcsúzott a hazatérő művésztől

Síremlékét a *Három párka* című rézmetszete alapján id. Szabó István szobrászművész készítette.

Halála első évfordulójáról kiállítással emlékeztek a Palóc Múzeumban.

Meghívó
a
Horváth Endre
(1896—1954)
grafikus emlékére rendezett kiállításra.
A kiállítást a Palóc Muzeumban 1955.
nov. 27-én 11 órakor Redő Ferenc,
a Szépművészeti Muzeum főigazgatója
nyitja meg.

Horváth Endre nővére, Rebmann Rókusné példás igyekezettel őrizte, majd a városnak adományozta testvére művészi hagyatékát. Horváth Endre emlékére alapítványt is létesített, mellyel Balassagyarmathoz kötődő képzőművészek munkásságát ismerik el.

Adományáért 1983-ban Pro urbe kitüntetésben részesült.

Horváth Endre művészeti hagyatéka a Madách Imre Városi Könyvtár Helytörténeti Gyűjteményében látható a Kovalcsik András által rendezett, többször megújított kiállításban.

A Madách Imre Városi Könyvtár és a város 1979-től minden év októberében emléknappal tiszteleg a kiváló művész előtt.

Emlékülés

Az emlékkiállítás megnyitása

Koszorúzás,
Horváth Endre síremlékénél
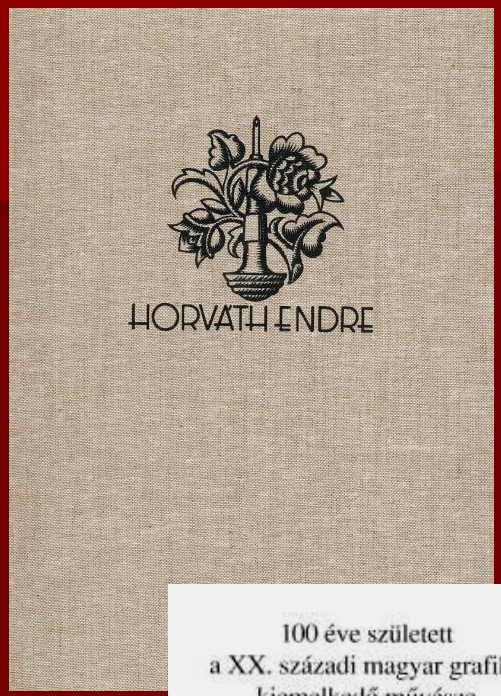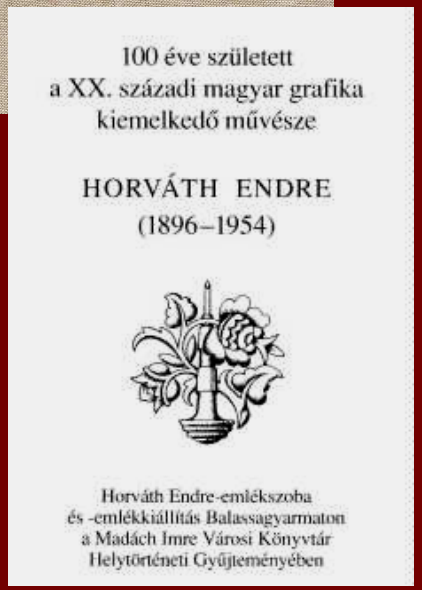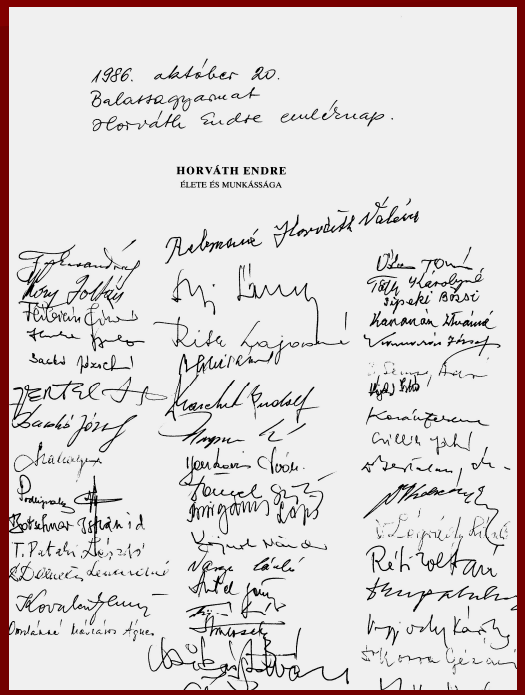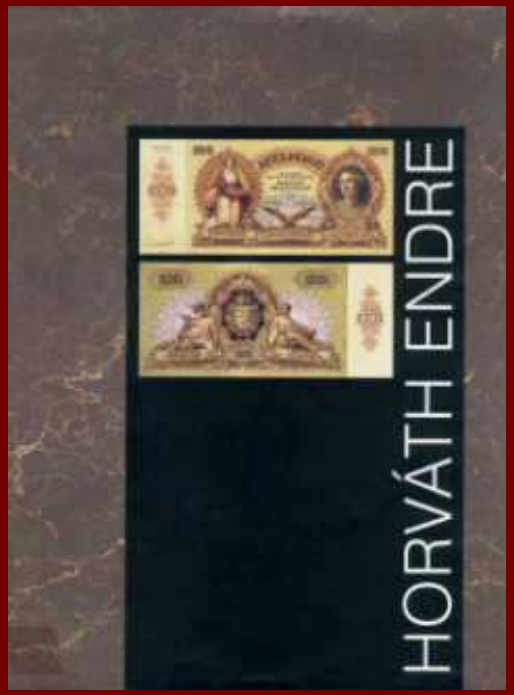
A Horváth Endre Kiadványi Alapítvány támogatásával megjelent, a művész munkásságát bemutató albumok